

3.5.2026

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausuntopalvelu.fi**ASIA Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi
VN/25987/2023**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Lääkäripalveluyritykset ry:n lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotettiin säädettäväksi uusi tartuntatautilaki.

Tartuntataudit aiheuttavat merkittävää sairastavuutta ja kuolleisuutta. Ne aiheuttavat myös mitavia tuotannonmenetyksiä muun muassa työstä poissaolojen vuoksi, joten niiden torjunta on myös taloudellisesti perusteltua. Tartuntatautiepidemioiden leviämisen ehkäisemiseksi tehtävät välttämättömät toimet saattavat häiritä vakavasti yhteiskunnan toimintaa. Vakavia häiriöitä syntyy kuitenkin myös silloin, jos merkittävä osa työvoimasta on yhtä aikaa sairaana tai jos merkittävä määrä jostakin avainhenkilöryhmästä, esimerkiksi terveydenhuollon henkilöstöstä, sairastuu samaan aikaan. Tartuntatautilain uudistamisen välttämättömyyteen ovat kiinnittäneet huomiota eduskunta, eduskunnan oikeusasiamies, oikeuskansleri sekä lakia soveltavat tahot.

Tartuntatautilainsäädännön kokonaisuudistuksen tavoitteena on vahvistaa kansallista kykyä torjua tartuntatauteja tehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Tavoitteena on sekä vastata päivittäisen tartuntatautien torjuntatyön tarpeisiin että mahdollistaa nopea reagointi ja riittävät toimivaltuudet paikallisten ja laajojen epidemioiden sekä pandemioiden torjumiseksi. Tartuntatautilainsäädännön uudistuksen keskeisenä tavoitteena on ehkäistä ja torjua tartuntatauteja ja niistä yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Tavoitteena on mahdollistaa joustava ja riskiperusteinen torjuntakeinojen käyttö perusoikeudet huomioon ottaen.

Lääkäripalveluyritykset ry (LPY) kiittää lausuntopyynnöstä. Alla on Lausuntopalvelussa antamamme lausunto.

Taustaa lausunnolle

LPY piti tartuntatautilainlainsäädännön uudistamista välttämättömänä lain valmisteluvaiheessa 17.3.2023 antamassaan [lausunnossa](#). Koronapandemian aikana havaittiin, että suomalaisen yhteiskunnan varautuminen ja valmius kohdata pandemian aiheuttamat poikkeusolosuhteet eivät olleet parhaat mahdolliset. Yhdistyksen mielestä voimassa oleva sääntely ei kaikilta osin mahdollista riittävän tehokasta, oikeasuhtaista ja ennakoitavaa reagointia nopeasti muuttuvissa tartuntatautilanteissa.

3.5.2026

Esitimme kyseisessä lausunnossamme, että tartuntatautilainsäädännön uudistamistyö kytetään valmiuslain kokonaisuudistukseen. Tällöin voidaan parantaa yhteiskunnan varautumista seuraaviin epidemioihin ja pandemioihin sekä sote-palvelujärjestelmämme kriisinkestävyyttä ja toimivuutta myös normaalioloissa.

Valmiuslain työryhmämietinnöstä 27.2.2026 antamassamme [lausunnossa](#) kannatimme lakiuudistuksen lähtökohdaksi otettua periaatetta: *viranomaisten toiminnan tulee poikkeusoloissakin mahdollisimman pitkälti perustua ennakolta valmisteltuun ja hyväksytyyn lainsäädäntöön*. Näin pystytään parhaiten turvaamaan poikkeusolojen toimenpiteiden asianmukaisuus ja oikeasuhtaisuus sekä lisätoimivaltuuksien nopea käyttöönotto.

Jos ja todennäköisesti kun niin sanottu normaalisuusperiaate sisältyy valmistelussa olevaan uuteen valmiuslakiin, korostuu tartuntatautilain uudistustarve. *LPY esittää, että lausunnolla oleva tartuntatautilakiehdotus yhteensovitetään valmistelussa olevaan valmiuslakiin.*

Koronapandemian aikana ilmeni suuria haasteita viranomaisten toimivaltuuksissa ja viestinnässä sekä erityisesti yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisten toimijoiden kanssa. Pandemian hoidossa ei hyödynnetty yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon resursseja läheskään täysimääräisesti. Yksityisiä toimijoita ei myöskään kohdeltu tasapuolisesti esimerkiksi suojavälineitä ja rokotteita jaettaessa. Merkittäviä puutteita ilmeni myös ohjeistuksissa, tiedottamisessa ja viestinnässä alan yrityksille – myös muiden alojen yrityksille.

Pandemiakriisin hoidosta vastanneet viranomaistahot eivät selvästikään tunteneet ja tiedostaneet yksityisen sektorin merkittävää roolia sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajana. Yksityisellä sektorilla tuotetaan nykyisin puolet kaikista perusterveydenhuollon lääkärikäynneistä ja aikuisten suun terveydenhuollon palveluista. Terveyspalvelualan yritykset tarjosivat pandemian aikana apua sekä koronatoimissa (muun muassa jäljitys, testaus ja rokottaminen) että muiden sairauksien hoidossa. Niiden tarjoamia palveluita olisi voitu hyödyntää koronapandemian hoidossa huomattavasti laajemmin.

Yleistä lakiesityksestä

LPY:n kannattaa tartuntatautilain kokonaisuudistusta ja sen keskeisiä tavoitteita: ehkäistä ja torjua tartuntatauteja sekä niistä yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Lain tavoitteena on mahdollistaa joustava ja riskiperusteinen torjuntakeinojen käyttö perusoikeudet huomioon ottaen.

Lausunnolla olevassa lakiesityksessä selkeytetään eri viranomaisten tehtäviä ja toimivaltuuksia tartuntatautien ehkäisyssä ja torjumisessa. Päävastuun viranomaistehtävistä kantavat hyvinvointialueet, HUS-yhtymä, Helsingin kaupunki sekä valtio ja kunnat. Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL) sekä Lupa- ja valvontavirastolla (LVV) on oma selkeä roolinsa tartuntatautilain mukaisten viranomaistehtävien hoidossa.

LPY:n mielestä eri viranomaisten tehtävät ja toimivaltuudet on määritelty lakiesityksessä aikaisempaa selkeämmin. *Yhdistys edellyttää, että eri viranomaiset kohtelevat palveluntuottajia tasavertaisina toimijoina niiden omistussuhteesta riippumatta niin normaalioloissa kuin poikkeustilanteissakin.*

3.5.2026

Yhdistys pitää tärkeänä, että tartuntatautien ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa parannetaan yksityisten terveystalouksien yhteistyötä hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän ja Helsingin kaupungin kanssa. Esimerkiksi hoidettavien potilaiden tietojen pitäisi olla haettavissa suoraan tartuntatautirekisteristä.

LPY esittää, että myös yksityisen sektorin edustajat otetaan mukaan tartuntatautien ennaltaehkäisyyn ja varautumisen suunnitteluun.

Yksityiskohtaiset näkemykset:

1. Mikrobiologisen laboratoriotoiminnan rekisteröiminen (17 §)

LPY kannattaa mikrobiologisten laboratorioiden toimilupamenettelyä luopumista. Se on selkeä hallinnollinen muutos, joka vähentää byrokratiaa. Esitys on linjassa voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain kanssa: siirrytään lupapohjaisesta ennakovalvonnasta rekisteröintimalliin.

Yhdistys muistuttaa, että rekisteröinti edellyttää käytännössä samojen ehtojen täyttymistä kuin nykyinen toimilupa. Tällaisia ovat muun muassa asianmukaiset toimitilat ja laitteet, ammattitaitoinen henkilöstö sekä toimiva laadunvarmistus ja biologisten riskien arviointi. Muutos ei siten tarkoita mikrobiologisilta laboratorioilta edellytettävien laadullisten vaatimusten keventymistä.

2. Hoitoon liittyvien infektioiden sekä lääkkeille erittäin vastuskykyisten mikrobien rekisterit (36–37 §)

Lakiluonnoksessa esitetään, että sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta- ja palveluyksiköille säädettäisiin velvollisuus ylläpitää hoitoon liittyvien infektioiden rekisteriä sekä mahdollisuus ylläpitää lääkkeille erittäin vastuskykyisten mikrobien (MRB) kantajarekisteriä. Samalla hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle säädettäisiin oikeus saada yksiköiltä tietoja infektio-tilanteesta torjuntatyön toteuttamiseksi.

Esitetty muutos on yksityisen sektorin palveluntuottajille merkittävä nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Sen myötä alan yritysten rooli tartuntatautien seurannassa ja tiedontuotannossa vahvistuu. Palveluntuottajien on rakennettava tai kehitettävä järjestelmiään siten, että hoitoon liittyviä infektioita ja mikrobiolääkeresistenssiä koskevaa tietoa kerätään rakenteisesti, yhdenmukaisin määritelmien ja siten, että tiedot ovat hyödynnettävissä sekä omassa toiminnassa että viranomaisyhteistyössä. Tämä tarkoittaa muun muassa rekisterinpitäjyyden selkeyttämistä, kirjaamiskäytäntöjen yhtenäistämistä sekä toimivia tiedonluovutusprosesseja hyvinvointialueille, HUS-yhtymälle ja THL:lle. Samalla korostuvat tietosuojan, käyttöoikeuksiin ja tietojen asianmukaiseen käsittelyyn liittyvät vaatimukset.

Esitetty velvoite edellyttää tietojärjestelmämuutoksia, uusia prosesseja sekä henkilöstön koulutusta. *LPY pitää tärkeänä, että rekisterien vähimmäistietosisältö, keskeiset määritelmät sekä tekniset tiedonsiirtoratkaisut määritellään kansallisesti.* Ilman sitä on olemassa riski, että rekisteröintikäytännöt eriytyvät alueittain ja muodostavat siten alan toimijoille ylimääräistä hallinnollista taakkaa.

LPY huomauttaa, että tiedonluovutus viranomaisille on laajaa. Siksi *on välttämätöntä tämentää tiedon käyttötarkoituksia ja tiedonsiirron teknistä toteutusta sekä arvioida muutoksen*

3.5.2026

kustannusvaikutuksia palveluntuottajille. Yhdistyksen mielestä hoitoon liittyvien infektioiden rekisteristä luovutettuja tietoja saa käyttää vain tartuntatautilain mukaisiin ehkäisy-, seuranta- ja torjuntatehtäviin eikä esimerkiksi palveluntuottajien toiminnan muuhun arviointiin ilman erillistä sääntelyperustaa. On myös vältettävä tilanne, jossa samoja tietoja joudutaan kirjaamaan useisiin rinnakkaisiin tietojärjestelmiin.

3. Rokotukset ja niiden toimeenpano (44 ja 53 §)

LPY:n mielestä on hyvä, että työnantajan ja hyvinvointialueen yhteistyövelvoite on kirjattu lakiin. Esityksen mukaan työnantajan on kaikin mahdollisin tavoin helpotettava rokotusten toimeenpanoa ja osallistuttava rokotusten toimeenpanon kustannuksiin. *Esitämme, että lakiin määritellään selvästi, mitä tämä velvoite työnantajilta käytännössä edellyttää.* Esityksestä jää epäselväksi muun muassa se, kuinka tämä velvoite käytännössä toteutetaan työpaikoilla, joilla toimii samanaikaisesti suuri määrä eri työnantajia, esimerkiksi rakennustyömailla. Tällaisissa tilanteissa on tarpeen täsmentää koordinaatiovastuuta ja käytännön toteutusmalleja, jotta velvoite on toteuttamiskelpoinen.

Kannatamme esitystä siitä, että myös yksityisen sektorin palveluntuottajille mahdollistetaan osallistuminen rokotusten toimeenpanoon. Pidämme tärkeänä, että "kohtuullisten kustannusten" käsitettä tarkennetaan. Näihin kohtuullisiin kustannuksiin on sisällytettävä kaikki palvelun tuottamisesta aiheutuvat välittömät ja välilliset kustannukset.

4. Rokotussuoja asiakkaiden ja potilaiden suojaamiseksi (52 §)

Yksityisillä terveyspalveluntuottajilla on tärkeä rooli rokotuskattavuuden varmistamisessa, erityisesti työikäisen väestön kausirokotuksissa. LPY esittää, että yksityisille palveluntuottajille varmistetaan sama tiedonsaantioikeus kulloisestakin infekti-, rokote- ja rokotustilanteesta kuin julkisen sektorin terveydenhuollolle.

Yksityiset palveluntuottajat voivat hankkia tartuntatautilain mukaiset rokotteet hyvinvointialueen sairaala-apteekeista sopimuksin, mutta osa hyvinvointialueista perii niistä maksun (muun muassa erilliset rivi- ja palvelumaksut). *LPY esittää, että yksityiset terveyspalveluntuottajat voisivat hankkia rokotteet samaan tapaan kuin julkisen terveydenhuollon toimijat.*

Lakiluonnoksessa ehdotetaan muutosta rokotussuojaa koskevaan sääntelyyn: tietyiltä osin pakotavasta sääntelystä siirrytään kohti osittaista vapaaehtoisuutta. Erityisesti influenssarokotteen osalta muutos on merkittävä. Jatkossa työnantajalla olisi velvollisuus tarjota rokotetta, mutta sen ottaminen ei olisi vastaavalla tavalla edellytys tehtävissä toimimiselle kuin nykyisin.

Esitetty muutos vaikuttaa henkilöstön sijoittamiseen, potilasturvallisuuden varmistamiseen sekä työnantajan mahdollisuuksiin hallita riskejä. Jos rokotussuoja ei ole kaikilta osin työskentelyn edellytys, miten sote-palveluntuottaja voi varmistua riittävästä potilasturvallisuudesta? Olisiko työnantajalla oltava oikeus saada tieto työntekijän influenssarokotussuojasta, jotta henkilöstöä voidaan tarvittaessa sijoittaa tarkoituksenmukaisesti ja välttää tilanteita, joissa rokottamattomat työntekijät työskentelevät kaikkein haavoittuvimpien potilasryhmien kanssa?

LPY:n näkemyksen mukaan esitetty muutos korostaa tarvetta selkeyttää terveystietojen käsitteilyä koskevia perusteita. Eri rokotteiden osalta käsittelyperusteet poikkeavat nyt toisistaan, mikä voi käytännössä aiheuttaa epäselvyyttä työnantajille. On tärkeää, että sääntely ja sitä koskeva

3.5.2026

ohjeistus määrittelevät selkeästi ja yhtenäisesti, mitä tietoja voidaan käsitellä ja millä edellytyksillä.

Nykyisin rokotteiden hankinta ja jakelu kuuluvat pääsääntöisesti hyvinvointialueiden vastuulle. Ehdotuksen mukaan kustannusvastuuta siirretään työnantajille ilman vastaavaa kompensatiota. Kyse on merkittävästä muutoksesta, joka on otettava huomioon lain vaikutusarvioinnissa. *Jos rokotusten järjestämistä vastuuta siirretään nykyistä enemmän työnantajille, on siitä maksettava niille asianmukainen korvaus.*

LPY pitää välttämättömänä, että rokotusten saatavuus turvataan yhdenvertaisesti myös yksityisen sektorin toimijoille.

5. Lääkkeet, lääkinnälliset laitteet ja suojaimet (87–92 §)

Lakiluonnoksessa laajennetaan huomattavasti sosiaali- ja terveysministeriön toimivaltuuksia ohjata lääkkeiden, lääkinnällisten laitteiden ja suojainten saatavuutta, käyttöä ja jakelua poikkeuksellisissa epidemia- ja häiriötilanteissa. Esitys mahdollistaa muun muassa lääkkeiden määräämisen ja luovuttamisen rajoittamisen, myyntiluvista poikkeamisen sekä kansallisten käyttö- ja antosteluohjeiden antamisen.

LPY:n mielestä esitys on perusteltu tilanteissa, joissa terveydenhuollon toimivuuden turvaaminen sitä edellyttää. Yhdistys kuitenkin huomauttaa, että valmiuslain valmistelussa vastaavan tyyppiin toimivaltuuksiin on suhtauduttu varauksellisemmin – erityisesti silloin, kun ne merkitsevät olennaista puuttumista elinkeinovapauteen, omaisuudensuojaan tai markkinoiden toimintaan. *Esitämme, että mainittu sosiaali- ja terveysministeriön toimivaltuuksien laajentaminen arvioidaan suhteessa valmistelussa olevaan valmiuslakiin.*

6. Häiriötilanteita koskevat rajoitustoimet ja korvaukset (70–78 ja 99 §)

Lakiluonnos mahdollistaa laajat toimenpiteet koskien tilojen käytön rajoittamista, toiminnan keskeyttämisestä sekä hygieniavaatimusten asettamista. *LPY ei pidä tarkoituksenmukaisena, että korvausten perusteista säädetään laissa, mutta tarkempi toteutus jätetään asetustasolle (99 §).*

Yhdistys esittää, että rajoitustoimien kriteerit, korvauserusteet ja vaatimusten käytännön sisältö määritellään tartuntatautilaissa mahdollisimman selkeästi, täsmällisesti ja ennakoitavasti. Elinkeinonharjoittajille on korvattava viranomaisrajoituksista ja velvoitteista aiheutuvat vahingot. Kyseisten korvausten on oltava täysimääräisiä erityisesti tilanteissa, joissa viranomaispäätökset johtavat elinkeinotoiminnan rajoittamiseen tai sulkemiseen. Lisäksi korvausten maksamisen on tapahduttava nopeasti ja mahdollisimman automaattisesti.

Maksettavien korvausten on katettava paitsi muuttuvat ja kiinteät kulut myös kohtuullinen menetetty liikevaihto sekä viranomaismääräyksistä aiheutuvat lisäkustannukset, esimerkiksi ylimääräisten suojarusteiden hankinnoista aiheutuneet kustannukset.

Korvausmenettelyn tulee olla selkeä, ennakoitava ja yhdenvertainen kaikille yrityksille. Kustannusten korvaustavan ja hakuprosessin on oltava joustava, selkeä ja etukäteen tiedossa. Elinkeinonharjoittajien yhdenvertainen kohtelu korvausmenettelyn osalta on turvattava.

3.5.2026

7. Rikosoikeudellinen vastuu (104 §)

Esitysluonnoksessa ehdotetaan rikosoikeudellisen vastuun ulottamista myös elinkeinonharjoittajan toimintaan, jos tartuntataudista aiheutuu leviämisvaaraa. LPY pitää tärkeänä, että kyseisen vastuun rajat määritellään selkeästi.

LPY:n esittää, että tahallisuus ja törkeä huolimattomuus erotetaan normaalista liiketoiminnasta, jossa toimija on toiminut annettujen ohjeiden mukaisesti. Yrityksille ei saa syntyä kohtuutonta oikeudellista epävarmuutta rikosoikeudellisesta vastuusta.

8. Viestintä ja tiedottaminen

Esitysluonnoksessa viestintää tarkastellaan pääasiassa osana viranomaisten yleistä tiedottamisvelvollisuutta ja tartuntatautien torjunnan kokonaisuutta. LPY:n näkemyksen mukaan yrityksille suunnattua viestintää ei käsitellä riittävän selkeästi. Yhdistys muistuttaa, että rajoitustoimien ja velvoitteiden käytännön toimeenpano kohdistuu suoraan yrityksiin ja edellyttää niiltä nopeaa ja oikea-aikaista reagointia.

LPY:n mielestä yrityksille suunnatun viestinnän tulee olla selkeää, ajantasaista ja helposti saavutettavaa. Koronapandemian aikana viestintä oli usein hajanaista, mikä vaikeutti yritysten mahdollisuuksia muodostaa ajantasainen kokonaiskuva velvoitteistaan. *LPY esittää, että tartuntatautien ehkäisyyn ja hoitoon liittyvä viestintä yrityksille keskitetään selkeästi yhdelle vastuutaholle tai yhteen palvelukanavaan.*

Yhdistys pitää tärkeänä, että viestintä on valtakunnallisesti yhdenmukaista. Yritysten ei pidä joutua tulkitsemaan keskenään ristiriitaisia ohjeita eri viranomaisilta, eivätkä alueelliset erot viesteissä saa johtaa epäselvyyksiin velvoitteiden sisällöstä. Selkeä, keskitetty ja johdonmukainen viestintä on keskeinen edellytys sille, että sääntelyä voidaan noudattaa oikein myös poikkeustilanteissa.

9. Oikeusturva ja muutoksenhaku

LPY pitää tärkeänä, että elinkeinonharjoittajien oikeusturva toteutuu myös tilanteissa, joissa viranomaispäätökset rajoittavat yritystoimintaa merkittävästi. Pidämme ongelmallisena, että päätökset voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, sillä tämä voi käytännössä heikentää oikeusturvan toteutumista erityisesti tilanteissa, joissa rajoituksilla on välittömiä ja merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Yhdistyksen mielestä yrityksillä on oltava tosiasiallinen mahdollisuus saada asiansa käsitellyksi viivytyksettä. Lisäksi on tärkeää, että tietyissä tilanteissa on mahdollista keskeyttää päätöksen täytäntöönpano, jotta oikeusturva ei jää näennäiseksi. Päätösten perustelujen on oltava riittävän selkeitä ja yksilöityjä, jotta muutoksenhaku on aidosti mahdollista. *Sääntelyssä on varmistettava, että oikeusturvakeinot ovat tehokkaita ja käytännössä toimivia myös poikkeustilanteissa.*

Lääkäripalveluyritykset ry:n puolesta,

Ismo Partanen
toiminnanjohtaja